

A. JAZYK

SLOVNÍ ZÁSoba 2. ročník SŠ

1. hodina: slovní zásoba – aktivní x pasivní, centrum x periferie

2. hodina: dobová pojmenování – historismy, archaismy, neologismy

3. hodina: obohacování slovní zásoby: a) obohacení existujícího slova o nový význam, b) vytvářením sousloví, c) přejímání z cizích jazyků, d) tvoření nových slov

4. hodina: opakování: analýza textů; práce s převzatými výrazy (neologismy) z angličtiny: ověřování, upevňování významů

1. hodina

Úkol č. 1: napsat na tabuli: **5 000; 50 000; 250 000**; zeptat se, **co tato čísla znamenají v souvislosti se slovní zásobou daného jazyka**. Pokud žáci tápou: které číslo označuje i) počet slov, které v daném jazyce existují; ii) počet slov, která člověk běžně používá; iii) počet slov, kterým člověk rozumí?

kontrola odpovědí; zavedení pojmů **aktivní a pasivní slovní zásoba, rozsah slovní zásoby**, další komentář; vznikne tabulka:

		POJMY	KOMENTÁŘ
5 000	počet slov, která člověk běžně používá	aktivní slovní zásoba	závisí na vzdělání, věku, společenském postavení atd., může být i vyšší (10 000),
50 000	počet slov, kterým člověk rozumí, ale aktivně je neužívá	pasivní slovní zásoba	odpovídá sl. zásobě středoškolsky vzdělaného rodilého mluvčího; bývá šestinásobkem aktivní sl. zásoby
250 000	počet slov, které v daném jazyce existují	rozsah slovní zásoby	přesný počet slov nelze stanovit, neustále se mění s vývojem lidské společnosti

Úkol č. 2: Pracujte ve skupinách po čtyřech. Představte si, že jste jazykovědci, kteří zkoumají následující jazykový materiál.

a) Všimněte si nápadných rysů -- jaké hypotézy můžete zformulovat?

b) O jaké slovní druhy/významové kategorie se u uvedených slov jedná?

čes.	rus.	angl.	něm.	špaň.	staroind.	starořeč.	latin.
matka	mať	mother	Mutter	madre	mátá	méter	máter
ty	ty	thou	du	tú	tu-am	tú	tú
tři	tri	three	drei	tres	tráyah	treîs	trés

Shrnutí – výše uvedenými znaky (hodně stará slova, stabilní a frekventovaná, označující běžné, univerzální jevy lidské společnosti jako např. členy rodiny, vztahy, číslovky) se vyznačuje tzv. **jádro slovní zásoby**. Dále sem patří výrazy označující **přírodní jevy**: slunce (čes.), Sonne (něm.), sun (angl.), sol (špaň.), sol (lat.) Právě na slovech z jádra slovní zásoby byla prokázána příbuznost jazyků, viz tabulka.

Stejně jako existuje jádro, existuje i **periferie**, slova na okraji slovní zásoby: slova zastarávající, knižní, nová slova (neologismy), slova citově zabarvená. Poukázat, že se bude jednat o učivo probírané v následující hodině.

Pokud zbude čas, **vyzvat žáky k hledání dalších slov, která patří do jádra slovní zásoby, na základě jejich znalosti cizích jazyků – angl., něm., rus. apod.**

noc – Nacht – night; měsíc – Monat – moon etc.